

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

MUZEUL NAȚIONAL

XXVII

EXTRAS

București
2015

Colegiul de redacție:
Academician **DINU C. GIURESCU**
Prof. univ. dr. **IOAN SCURTU**
Prof. univ. dr. **ION BULEI**
Prof. univ. dr. **MIHAIL IONESCU**

OANA ILIE
Redactor șef

Corectură:
ALEXANDRA MĂRĂȘOIU

Tehnoredactare:
ALEXANDRA MĂRĂȘOIU

Anuar editat de **Muzeul Național de Istorie a României**, București, Calea Victoriei
nr. 12, tel: 021. 315.82.97, tel./ fax: 021. 311.33.56

Volum tipărit de Editura Cetatea de Scaun, 2015

ISSN 1015 - 0323

DACIADA ÎN MEMORIA PARTICIPANȚILOR^{*}

DACIADA (THE DACIAD) IN THE RECOLLECTIONS OF THE PARTICIPANTS

Bogdan-Mădălin Rentea^{**}

Abstract

The article presents aspects related to the “Daciad” as revealed by interviews with people who participated in this sports competition (two athletes, two coaches and the president of a local institution involved in the organization of the “Daciad”). According to the interviewees, the main role of the “Daciad” was the selection of young talents for professional sport, but they also perceived the competitions as leisurely and relaxing activities.

Keywords: the Daciad, sport, interviews, oral history

În discursul public al ultimilor ani s-a putut observa o oarecare redescoperire a temei Daciadei în mediul sportiv și a ceea ce a reprezentat această competiție în România, dar mai ales a ceea ce ar putea însemna organizarea unei astfel de întreceri la nivel național în această perioadă. Aceste discuții au apărut pe fondul unor rezultate sportive interne și internaționale mai puțin pozitive decât în trecut, iar mediul politic a fost principala sursă care a contribuit la aducerea Daciadei în zona de dezbateră publică. Aceste personaje politice au reprezentat și reprezintă instituții decizionale în zona sportivă și executivă a României. Se pot menționa în primul rând startul discuțiilor referitoare la reînființarea Daciadei, discuții lansate la un nivel înalt de către Octavian Bellu cu ocazia conferinței de presă organizate pe 4 ianuarie 2007, la debutul său ca președinte al Agenției Naționale pentru Sport¹. În cadrul acestei conferințe, Bellu și-a prezentat planul de a înființa o competiție națională asemănătoare Daciadei în colaborare cu Comitetul Olimpic și Sportiv Român (C.O.S.R.), precum și cu Ministerul Educației și Cercetării de la acea vreme. Scopul acestei competiții era acela de a revitaliza sistemul competițional la nivel de orașe și județe, însă noul proiect s-a oprit la stadiul de declarație publică.

^{*} Acest articol a fost finanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE).

^{**} Doctorand, Universitatea din București.

¹ <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-01-05/instalat-icri-in-fruntea-ans-bellu-afirma-transant-sportul-romanesc-merita-un-minister.html> - ultima accesare 08.09.2015.

Unul dintre cele mai vizibile puncte de vedere referitoare la Daciadă le-a avut premierul Victor Ponta, care regreta competiția și considera că fusese o idee foarte bună de care românii nu ar fi trebuit să se simtă rușinați, dar în eventualitatea unei noi competiții de gen schimbarea numelui ar fi fost indicată². Din aceste afirmații se poate observa o oarecare reticență în ceea ce privește numele competiției, nu a ideii în sine, iar, conform lui Octavian Bellu, sfârșitul Daciadei a venit tocmai din cauza numelui pe care îl purta³.

O discuție similară a fost deschisă de către un alt conducător al mișcării sportive, Nicolae Bănicioiu, ministru al Tineretului și Sportului în perioada 2012 – 2014. Acesta declara, în martie 2013, că dorește înființarea unei competiții asemănătoare Daciadei, iar în acest sens ministerul pe care îl conducea la acea vreme ar fi trebuit să încurajeze competițiile școlare având ca model Daciada, chiar dacă avea să se numească altfel⁴. Obiectivul acestei reinventări a Daciadei era acela de a antrena copiii și tinerii în activitățile sportive, în locuri și în forme organizate, adică prin intermediul statului. De asemenea, se avea în vedere și largirea bazei de selecție pentru sportul de performanță. Dar și acest demers s-a oprit la stadiul de declarație politică, termenul autoimpus (toamna lui 2013) nefiind respectat; ba mai mult, proiectul nu a mai fost implementat până la acest moment.

O formă redusă a unei Daciade contemporane se pare că a prins în cele din urmă contur printr-un protocol semnat între C.O.S.R., Ministerul Educației și Cercetării Științifice (M.E.C.S.) și zece federații sportive (Atletism, Badminton, Baschet, Fotbal, Handbal, Oină, Rugby, Șah, Tenis de masă și Volei). Conform acestui protocol pentru perioada septembrie 2015 – august 2019, noua competiție, intitulată „Olimpiada Gimnaziilor”, ar trebui să înlocuiască Olimpiada Națională a Sportului Școlar pentru clasele V-VII⁵. Semnarea acestui protocol a adus noi aprecieri la adresa *Daciadei*, prin dorința de a transforma această competiție interdepartamentală într-o nouă competiție națională, așa cum a afirmat și președintele C.O.S.R., Alin Petrache: „Daciada este un nume de care se leagă multe amintiri frumoase. A fost o competiție care a ridicat nivelul sportului românesc. Olimpiada Gimnaziilor poate deveni noua Daciadă”⁶.

După cum s-a putut observa, Daciada a fost prezentă în spațiul public și a devenit un subiect de actualitate atât pentru mediul sportiv, cât și pentru cel politic. Discursul public poate crea o imagine distorsionată și politizată, tocmai de aceea consider că această competiție trebuie analizată pe baza informațiilor furnizate de către participanții la întreceri și de către organizatorii acestora. În acest sens, am

² <http://www.gsp.ro/sporturi/alte/exclusiv-gsp-intr-o-zi-plina-de-politica-un-interviu-fara-politica-cu-premierul-victor-ponta-o-reforma-a-sportului-e-vitala-putem-aplica-modelul-spaniei-354450.html> - ultima accesare 02.09.2015.

³ <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-01-05/instalat-ieri-in-fruntea-ans-bellu-afirma-transant-sportul-romanesc-merita-un-minister.html> - ultima accesare 02.09.2015.

⁴ <http://www.mediafax.ro/sport/daciada-reinfiintata-ministerul-tineretului-si-sportului-a-pregatit-proiectul-10652702> - ultima accesare 02.09.2015.

⁵ <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22594> - ultima accesare 02.09.2015.

⁶ <http://www.cosr.ro/stiri/2015-02-24/alin-petrache-olimpiada-gimnaziilor-poate-deveni-noua-daciada> - ultima accesare 02.09.2015.

realizat o serie de interviuri prin intermediul cărora am încercat să observ și să prezint rolul Daciadei în România predecembristă, precum și modul în care intervievații își amintesc competiția și felul în care se poziționează, atunci și acum, față de Daciadă și față de sistemul sportiv din acea perioadă. În acest demers, interviurile au fost realizate cu persoane direct implicate în cadrul întrecerilor sportive, care au avut roluri diferite, de la sportivi la antrenori și până la organizatori.

Interviurile au fost realizate telefonic în perioada 12 – 17 august 2015 și au fost intervievați doi sportivi de performanță (Ion Avramescu și Viorica Ghican, ambii atleți), doi antrenori (Ion Bură, atletism, și Gheorghe Gorjeanu, lupte) și președintele Consiliului Județean pentru Educație Fizică și Sport Gorj (Dumitru Secotă). În cadrul acestor interviuri am încercat să fiu cât mai imparțial și să nu intervin în discursul intervievaților. De asemenea, în măsura posibilităților, am urmărit respectarea aceleiași structuri a interviurilor și atingerea acelorași teme de discuție. În continuare voi prezenta în paralel discuțiile pe care le-am avut, precum și concluziile extrase referitoare atât la întrecerile Daciadei, cât și la sistemul sportiv de înainte de 1989.

Îmi încep această expunere prin detalierea modului general în care apare competiția în memoria participanților pe care i-am interviuat. Conform regulamentului, competiția trebuia să aibă o etapă de masă și o etapă de performanță, iar conform presei de specialitate din epocă acest lucru s-a întâmplat. O parte însă dintre cei intervievați asociază termenul de Daciadă doar cu întrecerile de masă. Această rememorare a trecutului ne conduce către două ipoteze. Prima dintre acestea are legătură cu felul în care erau percepute în epocă întrecerile sportului de performanță din cadrul Daciadei, iar a doua ipoteză este strict legată de simpla necunoaștere a regulamentului competiției. Desigur, ar putea fi și cele două aspecte cumulate. Ținând cont de faptul că Daciada a fost o întrecere nou creată, care a înglobat toate competițiile sportive de masă, precum și o bună parte dintre cele de performanță, consider că această imagine a Daciadei în memoria intervievaților are ca sursă principală faptul că au perceput întrecerile sportive de performanță în mod independent de Daciadă. La această situație e posibil să fi contribuit și autorități care au accentuat poate prea mult partea de sport de masă, în special în presa de specialitate. Cu excepția lui Dumitru Secotă și Ion Bură, restul intervievaților au făcut o distincție clară între sportul de performanță și Daciadă, iar cea mai expresivă a fost Viorica Ghican, cea care descria competiția astfel:

„Deci, hai să ne înțelegem, era diferență între Daciadă și sportul de performanță. Daciada era o mișcare de masă, adică era baza piramidei unde se făcea selecția pentru sportul de performanță: Daciada avea etape, pe școală, pe oraș, pe județ și etapa finală. Etapa finală încheia acest ciclu. După etapa finală, sportivii care alergau foarte bine și obțineau primele locuri erau selectați pentru sportul de performanță, care era cu totul altceva și nu avea legătură cu Daciada, dar, la bază, toți am trecut prin Daciadă”⁷.

Cu toate acestea, nici persoanele care aveau cunoștință despre latura sportului de performanță aflat sub egida Daciadei nu au acordat prea multă importanță acestui

⁷ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

aspect, axându-se mai mult tot pe întrecerile și pe sportul de masă. Această abordare tinde să fie una generalizată. Pe lângă intervievați, mi-a fost semnalată și de către fostul fotbalist Dorian Gugu, în prezent antrenor secund al echipei de fotbal Pandurii Târgu Jiu, care spunea că nu a participat la Daciadă, competiția fiind pentru sportul de masă, acest lucru în condițiile în care Cupa României la fotbal se desfășura sub egida Daciadei. De asemenea, inclusiv în discursul public actual, Daciada apare ca o competiție sportivă de masă.

Faptul că întrecerile sportive de performanță erau și sunt văzute în general ca ceva distinct de Daciadă, deși multe campionate și cupe intrau și erau prezentate inclusiv în presă, denotă faptul că noua competiție nu a avut succesul scontat la nivelul sportului de performanță, în continuare având prioritate în mentalul colectiv întrecerile sportive cu tradiție. Tocmai din cauza acestui aspect, pe parcursul capitolului se vor observa mai multe referiri la și conexiuni între sportul de masă și Daciadă, sportul de performanță fiind în general un obiectiv final, care nu mai intra sub umbrela Daciadei.

Pentru o bună înțelegere a imaginii pe care o are Daciada în rândul persoanelor intervievate, consider necesară abordarea subiectelor generale pe care le-am urmărit prin întrebările adresate, iar una dintre principalele teme a fost reprezentată de modul în care era privită competiția în epocă de către principalii actori implicați. În acest sens, trebuie semnalat faptul că Daciada, deși o competiție impusă și apărută la sugestia lui Nicolae Ceaușescu, s-a bucurat de susținerea mediului sportiv și a populației. Modul în care a fost privită Daciada de către sportivi și antrenori îl voi aborda în profunzime pe parcursul acestui articol.

Imaginea competiției în rândul populației era una destul de bună, iar fostul președinte al C.J.E.F.S. Gorj, Dumitru Secotă, considera că întrecerile și manifestările organizate reprezentau și o formă de relaxare. Principalul său argument era reprezentat de faptul că se desfășurau întreceri la nivel local, care stârneau patriotismul și spiritul de apartenență la comunitățile mici, acestea concurând în diferitele concursuri și cupe. Toate acestea aveau să escaladeze cu fiecare nivel, ajungându-se ca, la întrecerile organizate în cadrul etapelor județene, bazele sportive să fie pline cu susținătorii echipelor participante pentru că acestea reprezentau urbea lor⁸. Această formă de patriotism local nu trebuie să ne surprindă, mai ales că astfel de manifestări sunt prezente în toate sistemele sportive, fiind până la urmă o consecință directă a ideii de competiție, iar Daciada nu făcea altceva decât să ofere uneltele necesare dezvoltării acestor manifestări.

Această formă de patriotism local era promovată și susținută și de către autoritățile centrale prin însăși ideea de Daciadă, prin alcătuirea diferitelor clasamente naționale pe județe⁹. În acest sens, în cadrul fiecărei ediții, se alcătuiau clasamente pe ramuri de sport, grupe de vârstă, probe sportive, etape de iarnă și de vară, sport de performanță și sport de masă. Plus clasamentele generale cumulate. Competiția era întreținută prin acordarea de recompense simbolice, precum și materiale județelor

⁸ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

⁹ *Competiția sportivă națională „Daciada”. Documentar cu clasamentele și campionii celei de-a II-a ediții – anul 1981*, Comisia centrală de organizare a competiției sportive naționale „Daciada”.

fruntașe. Recompensele materiale constau în alocarea de fonduri pentru dezvoltarea bazei materiale a județului respectiv, iar, cum era de așteptat, aceste resurse mergeau automat tot către zonele în care baza materială era deja dezvoltată și capabilă să susțină performanța.

Pe lângă latura sa prin care se încerca asigurarea unei forme ieftine de relaxare și petrecere a timpului liber, Daciada oferea celor pasionați și cu o oarecare înclinație către sport posibilitatea participării în cadrul întrecerilor pe care aceasta le găzduia. Însă, pe lângă simpla participare, se creau și premisele afirmării în plan sportiv, Daciada le oferea oamenilor de rând o șansă de a-și depăși condiția și de a accede către sportul de performanță, competiția fiind văzută astfel ca o rampă de lansare și de descoperire de noi talente. Toți cei intervievați au susținut acest punct de vedere și au considerat că prin intermediul acestor întreceri se crease un foarte bun sistem național de selecție „prin care se urmăreau anumite vârste, că degeaba erai tu superdotat la 35 de ani”¹⁰. Antrenorul Ion Bură descrie cu acuratețe acest aspect:

„Erau foarte multe competiții începând de la școala generală și terminând cu cei mai în vârstă din întreprinderi și instituții, care participau la competiții. Cei care aveau un talent era imposibil să treacă prin școala generală și până la facultate sau întreprinderi și să nu participe măcar la o competiție, la un cros, la un tenis de masă. Erau toate competițiile posibile ca să poată să se remarce și să ajungă undeva să fie depistat ca sportiv”¹¹.

Dar, chiar dacă pare că întrecerile asigurau șanse suplimentare oamenilor de rând, iar la o primă vedere acest aspect pare să fie legitim, nu trebuie omis faptul că existau o serie de restricții impuse chiar prin regulamentul de funcționare al Daciadei care puteau duce la anumite excluziuni din întreceri pe motive mai mult sau mai puțin etice și reale. De asemenea, aceste șanse suplimentare pe care le oferea competiția aveau o zonă de acoperire restricționată de o serie de factori obiectivi, așa cum este talentul ori vârsta participanților, lucru bine observat de către Dumitru Secotă.

Cu toate acestea, participanților li se oferea o oportunitate prin care își puteau depăși condiția socială și prin care puteau să spere la o viață mai bună din punct de vedere material. Un astfel de exemplu este cazul atletului Ion Avramescu, care a participat la două ediții ale Daciadei în cadrul întrecerilor de masă și care, pe lângă simpla plăcere pe care o avea pentru sport, a fost atras și „de posibilitate de a câștiga ceva, văzusem cu un an înainte, că mai participasem o dată, la Alba Iulia, și văzusem că le-au dat ceva, au avut niște câștiguri, niște geamantane, niște chestii de-astea. Pe mine m-a impresionat, pe vremea aia era multă sărăcie și am considerat că, uite, au venit în față, aș vrea și eu”¹². Pentru Ion Avramescu participarea la Daciadă a reprezentat rampa de lansare către sportul de performanță și către rezultatele bune pe care le-a obținut pe plan intern și internațional:

„La trei luni de zile după ce am început performanța am luat locul trei la campionatele naționale ale României și la un an de zile am ieșit campion balcanic. După aceea, de-a lungul anilor, am obținut peste 20 de titluri de

¹⁰ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

¹¹ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Bură 12 august 2015.

¹² Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Avramescu 17 august 2015.

campion balcanic cu echipa și la individual, am obținut locul I la Cupa Europei din Norvegia, unul dintre cele mai bune rezultate ale mele, și zece recorduri naționale ale României și un record balcanic, care nici acum nu-i doborât”¹³.

Un caz asemănător este cel al atletei Viorica Ghican, care fusese descoperită tot în cadrul întrecerilor Daciadei și care a ajuns să aibă o carieră importantă în activitatea sportivă. Aceasta vedea sportul și ca pe o formă de petrecere a timpului liber într-o societate închisă și lipsită de prea multe alternative, în care „era mai bine să ieși două ore din cămin și să te duci la clubul sportiv și să faci mișcare, să faci alergare, să faci orice altceva”¹⁴.

Întrecerile de masă din cadrul Daciadei nu au reprezentat însă o competiție care să asigure recompense materiale bune, nici măcar satisfăcătoare, cât au reprezentat un punct de plecare pentru sportul de performanță unde aceste recompense puteau fi mai însemnate. La acest nivel, recompensele materiale erau mai mult morale și simbolice, însă chiar și acestea puteau să reprezinte un stimul pentru participanți, mai ales în contextul în care existau numeroase lipsuri în sistemul comercial din epocă. De cele mai multe ori aceste premii acordate performerilor întrecerilor de masă erau compuse din echipamente sportive, cum ar fi genți sportive, treninguri ori celebrii teniși de Drăgășani, care, chiar dacă erau mai mult onorifice, impresionau participanții. Pe lângă aceste premii materiale se pare că existau uneori și mici recompense bănești, aspect dezvăluit de către antrenorul de lupte Gheorghe Gorjeanu¹⁵, care a declarat că se acordau și astfel de premii, dar nimic considerabil. Opinia acestuia este susținută și de către antrenorul de atletism Ion Bură, care consideră că sumele acordate erau mici, iar adevărata recompensă era plăcerea de a concura și de a avea o șansă pentru a evolua¹⁶. Aceste premii bănești erau de cele mai multe ori acordate de către locurile de muncă unde erau angajați sportivii respectivi, directorii instituțiilor acordându-le anumite prime. În ceea ce privește recompensele oficiale acordate după etapa județeană, acestea nu cuprindeau bani, ci echipamente și materiale sportive¹⁷.

Chiar și cu aceste avantaje materiale modeste, competiția a reușit să motiveze și să stimuleze participanții tocmai prin caracterul simbolic al acestora. Într-o perioadă în care lipsurile erau din ce în ce mai evidente și mai extinse, lucrurile mărunte aveau un efect pozitiv, în special asupra copiilor și tinerilor. De asemenea, pe lângă premiile simbolice, pentru copii și tineri ideea de reușită și succes în aceste întreceri, încheiată prin câștigarea unei medalii, conta foarte mult. Astfel, se transmitea ideea că performerii se aflau pe o treaptă superioară celorlalți și era vorba despre cultivarea nevoii de afirmare prin sport a tineretului. Această formă de afirmare reprezenta un mod de a ieși din mulțime și de a deveni cunoscut, iar acest

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

¹⁵ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Gheorghe Gorjeanu, 10 august 2015.

¹⁶ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Bură, 12 august 2015.

¹⁷ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

aspect prindea cel mai bine la persoanele tinere care reprezentau în cele din urmă și publicul țintă al Daciadei.

Dacă premiile acordate erau mai mult simbolice, adevăratele beneficii pe care le puteau obține participanții erau reprezentate de posibilitatea selectării lor pentru sportul de performanță, iar acest aspect era un avantaj atât pentru participanți, cât și pentru antrenori. Prin selectarea anumitor participanți pentru sportul de performanță, acestora li se deschidea o serie nouă de perspective, iar beneficiile erau mai însemnate atât din punct de vedere financiar, cât și material. Astfel, odată selectați în sistemul sportiv de performanță, sportivii aveau asigurate o serie de condiții minimale pentru a putea participa în competiții. Un astfel de exemplu este reprezentat de modul în care sportivul Ion Avramescu, descoperit în cadrul Daciadei, și-a ales antrenorul:

„Acolo [finala pe țară a Daciadei desfășurată la Brăila] m-au văzut antrenorii de la Târgu-Jiu, de fapt ei mă văzuseră aicea, când a fost finala pe județ, mă remarcaseră și deja mă luaseră în vizor și acolo au venit cu propuneri. Au venit mai mulți antrenori din Târgu-Jiu cu propuneri și care mi-a oferit mai bine, o situație cât de cât la vremea respectivă, am ales acolo și antrenorul meu l-am ales să fie Ion Bură, pentru că el mi-a oferit masă și casă”¹⁸.

Sistemul avea grijă de sportivii de performanță și erau preferate bunurile materiale care rezistau în timp și își păstrau valoarea. „De multe ori li se dădea chiar și un apartament, erau ajutați să se încadreze în câmpul muncii sau în universități, în facultăți. Erau ajutați. Cei care trebuiau să facă serviciul militar erau îndrumați către secțiile de performanță ale cluburilor Dinamo și Steaua”¹⁹. Pe lângă recompensele pe care le primeau sportivii, existau și anumite beneficii financiare constante, așa cum a explicat pe scurt Dumitru Secotă:

„Era un sistem. De exemplu, aveam copii extraordinari de buni și aveam o indemnizație de efort de 200-500 de lei, ceea ce conta extraordinar de mult pentru ei. Pe urmă ne luptam să le obținem echipament adecvat procesului de instruire și de competiție, la nivelul juniorilor. La nivelul seniorilor, era următorul sistem, pe care eu nu mă feresc să-l spun, era cu angajați, unii se duceau 2-3 ore la serviciu și pe urmă se întorceau și-și continuau procesul de pregătire și de instruire. Alții nu se duceau și erau plătiți cu un salariu. La timpul respectiv, la puterea economică a județului nostru, era o bagatelă să susții 50-60 de sportivi angajați din zecile de mii”²⁰.

Dacă partea materială era luată în considerare la începutul carierei de sportiv profesionist, aceasta avea să fie din ce în ce mai importantă odată cu îmbunătățirea performanțelor sportive, iar, așa cum am mai afirmat, anumite reușite internaționale erau recompensate destul de bine. Cu toate acestea, fosta atletă Viorica Ghican apreciază că recompensele acordate înainte de 1989 erau mult mai mici decât cele de astăzi:

„În 1989, înainte de revoluție, am devenit campioană mondială universitară, la Duisburg, cu record mondial, și am primit de la Ministerul Tineretului și

¹⁸ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Avramescu, 17 august 2015.

¹⁹ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Bură, 12 august 2015.

²⁰ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

Sportului o premiere în cuantumul unui salariu mediu pe vremea aia. Nu erau foarte mari, dar acum dacă ai face un record mondial, chiar și universitar, ai lua o grămadă de bani, probabil ți-ai lua măcar o garsonieră”²¹.

Toate aceste informații vin să consolideze ideea existenței sportivilor profesioniști în regimurile comuniste, în general, și în România, în particular. Cu toate că niciunul dintre cei intervievați nu a susținut ideea existenței unui sport profesionist, ba mai mult, Viorica Ghican a respins categoric ideea existenței acestuia, toate datele conduc către confirmarea existenței unui sport profesionist în accepțiunea olimpică.

Dacă recompensele materiale jucau un rol important atât în activitatea sportivilor de masă, cât și a celor de performanță, motivarea lor venea și din dorința de a se face remarcăți și vizibili pe plan local și național prin acumularea de imagine și prestigiu. Printre beneficiile pe care le întrezăreau se afla și această formă de publicitate pe care o primeau în schimbul rezultatelor sportive pozitive. De exemplu, atletul Ion Avramescu recunoaște faptul că își dorea să fie cunoscut de către lume, iar antrenorul Ion Bură merge mai departe și detaliază această formă de recunoaștere a meritelor sportive:

„Erai remarcat, nu erau tentațiile de acum când toată lumea se uită pe internet. Posturi de televiziune erau mai puține, dar erau ziare în care apăreai pe plan local, erai bine văzut, o mică vedetă județeană dacă reușeai să fii campion național. Era o adevărată plăcere să concurezi și să obții rezultate. În comparație cu ce se întâmplă acum, când vii de la competiție, am, de exemplu, un băiat dublu campion național și cei de la ziar au scris un rând: „Cutare dublu campion național”. Pe vremea aia cei de la ziar scriau o pagină, erau ziariști adevărați, nu ca acum, cei care nu fac niciun fel de publicitate sportului în general”²².

Într-o societate în care banii și bunurile materiale nu aveau o valoare adăugată foarte ridicată și în care totul era controlat de către sistem, statutul social putea să compenseze unele lipsuri. Modul în care unii sportivi încercau să-și depășească condiția socială este destul de bine reflectat de felul în care aceștia înțelegeau să-și folosească propriile performanțe pentru o viață mai bună în cele din urmă. Beneficiile expunerii publice, în presa locală și națională, erau conștientizate și de către autoritățile sportive și erau folosite în negocierile pe care le purtau cu reprezentanții diferitelor unități economice unde urmau să fie angajați formal sportivii intrați în sistemul de performanță²³.

Se poate observa un anumit regret, o oarecare nostalgie după acel sistem, în care performanțele sportive erau mai vizibile pe plan local și național, iar sportivii și antrenorii aveau un oarecare statut social. Schimbările socioeconomice care s-au produs după decembrie 1989 au condus la o erodare a acestui statut al sportivilor, prin nerecunoașterea performanțelor sportive în mediul public și în special în presă.

²¹ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

²² Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Bură, 12 august 2015.

²³ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

Dacă sportivii și antrenorii aveau anumite beneficii directe și indirecte de pe urma participării la întrecerile Daciadei, trebuie spus că toate persoanele intervievate au văzut în această competiție în primul rând rolul ei de selecție în procesul de recrutare pentru sportul de performanță. Acesta era probabil principalul beneficiu pe care competiția îl putea obține în urma desfășurării edițiilor sale. Pe lângă exemplele concrete pe care le-am identificat prin interviurile realizate, trebuie menționat că opinia generală este că întrecerile Daciadei au generat un val întreg de sportivi de performanță. Această poziție tinde să meargă până la acordarea întregilor merite Daciadei pentru descoperirea sportivilor de performanță, afirmându-se că toți sportivii trecuseră prin Daciadă. Această aserțiune nu este neapărată falsă, având în vedere faptul că era o competiție care era obligatorie la nivel național, iar întrecerile trebuiau să fie prezente în toate școlile din țară. Cu toate acestea, consider că este forțată afirmația conform căreia sportivii români de performanță își datorau parcursul profesional Daciadei, doar datorită faptului că participaseră la anumite competiții organizate la nivelul școlilor ori localităților.

Modul în care funcționa acest proces de descoperire și de recrutare a copiilor și tinerilor talentați prin intermediul Daciadei era unul destul de simplu și se baza pe prezența antrenorilor sportivi la concursurile diferitelor probe organizate în cadrul etapei de masă. La aceste concursuri, antrenorii cluburilor sportive aveau posibilitatea să vadă unii dintre cei mai talentați tineri și copii, nelegitimați în mișcarea sportivă de performanță. Marele avantaj era că antrenorii puteau să îi vadă la lucru pe cei mai buni participanți de la acel nivel „și aveai ca bază de selecție vârful”²⁴. După identificarea participanților cu potențial, antrenorii trebuiau să meargă cu propuneri către aceștia, pentru sportivii clasați pe primele locuri ajungeau să apară mai multe oferte de colaborare din partea mai multor antrenori, iar, așa cum am discutat mai sus, aceștia ajungeau să aleagă în funcție de anumite beneficii pe care le obțineau în urma alegerii făcute. Acest fapt evidențiază un alt aspect al sistemului sportiv românesc, acela al modului în care erau făcute și onorate aceste promisiuni făcute de către antrenori sportivilor. În cazul atletului Ion Avramescu, mi-a atras atenția faptul că acesta a primit mai multe oferte din partea antrenorilor din același oraș, însă existau diferențe între acestea în ceea ce privește beneficiile pe care sportivul le puteau obține. Acest aspect ridică un semn de întrebare asupra modului în care ajungeau să fie împărțite resursele la nivel local. Totodată, există posibilitatea ca antrenorii să fi folosit sistemul descris de către Dumitru Secotă pentru a obține surse suplimentare de finanțare din partea diferitelor unități economice din localitate, un sistem care poate semăna cu sponsorizările actuale ori cu bursele sportive acordate în occident. Într-un regim în care era promovată egalitatea tuturor, iar sursele de finanțare oficiale erau limitate, ceea ce făcea diferența era modul în care antrenorii se implicau și înțelegeau să găsească și să obțină surse alternative de finanțare.

Partea de recrutare a competiției nu ar fi fost posibilă fără prezența fizică în cadrul concursurilor a persoanelor cu potențial. Pentru realizarea acestui aspect era nevoie ca întrecerile să fie popularizate, iar grupul țintă să fie îndrumat către acestea.

²⁴ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Avramescu, 17 august 2015.

Având în vedere faptul că sportul de performanță recruta în special din rândurile elevilor, era nevoie de colaborarea autorităților din sistemul de învățământ. Prin intermediul inspectoratelor școlare profesorii de educație fizică erau anunțați cu privire la concursurile organizate, iar aceștia trebuiau să-i îndrume pe elevi²⁵. De asemenea, exista un calendar școlar obligatoriu al Daciadei, iar acest aspect intra în atribuțiile profesorilor de educație fizică și sport²⁶. Rolul cadrelor didactice de specialitate era decisiv în acest proces, aceștia observând abilitățile elevilor și putând să-i îndrume către etapele Daciadei. Un astfel de exemplu este cel reprezentat de profesorul de educație fizică al atletei Viorica Ghican din cadrul Liceului Real-Uman Caracal (actualul Liceu Ioniță Asan), care, în 1979, când aceasta se afla în clasa a IX-a, a îndrumat-o către etapa pe oraș²⁷. Acest prim pas în competițiile Daciadei a reprezentat practic și începutul demersurilor pentru legitimarea sportivei la clubul sportiv al orașului.

Chiar dacă majoritatea performerilor erau depistați și își începeau activitatea încă din timpul școlii, existau cazuri în care erau aceștia erau descoperiți în diverse instituții și întreprinderi de către responsabili cu mișcarea sportivă, dar acestea erau cazuri izolate.

Pentru buna desfășurare a întrecerilor la nivelul județului trebuia să existe o bună colaborare între diversele organisme implicate în mișcarea de educație fizică și sport și în organizarea competiției. Întreaga activitate sportivă la nivel de județ era condusă de către Consiliul Județean pentru Educație Fizică și Sport. Acest organism era reprezentantul local al Consiliului Național pentru Educație Fizică și Sport și era organul tehnic de specialitate, dar pentru atingerea obiectivelor și îndeplinirea calendarului competițional al Daciadei trebuia să colaboreze cu o serie de alte organisme: inspectoratul școlar județean, consiliul județean al Pionierilor, consiliul județean al sindicatelor, reprezentanții județeni U.T.C. etc. Această colaborare era similară celei care exista la nivel național între C.N.E.F.S. și structurile pe care le-am amintit, în varianta lor națională.

Această colaborare avea ca principal obiectiv nevoia de îndeplinire a calendarului competițional, care era realizat la nivel național și care era ramificat la nivel județean, local și chiar departamental sau, mai bine spus, pe diferite categorii socioeconomice. Chiar dacă aceste organisme colaboratoare aveau bugete și personal specializat în vederea organizării competiției, era nevoie de intervenția C.J.E.F.S. în vederea parcurgerii calendarului. Dumitru Secotă menționează că, deși avea o colaborare foarte bună cu toate aceste organizații și cu reprezentanții lor, C.J.E.F.S. reprezenta catalizatorul mișcării, iar colaboratorii așteptau un imbold²⁸.

Buna colaborare dintre diferitele organisme și organizații de la nivel județean avea ca finalitate organizarea etapelor locale și județene, iar calendarul Daciadei trebuia respectat, având prioritate în fața altor competiții. Organizarea etapelor locale și județene reprezenta o adevărată sărbătoare la care participau oficialitățile județului,

²⁵ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

²⁶ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

²⁷ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

²⁸ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Dumitru Secotă, 13 august 2015.

care contribuiau și cu resurse financiare și materiale pentru ca totul să se desfășoare conform planului.

Pe lângă obișnuitele etape locale și județene, existau cazuri când anumite finale pe țară la diferite sporturi se desfășurau într-un județ. Un astfel de eveniment determina implicarea întregului județ, inclusiv din punct de vedere politic, și totul era o mare sărbătoare²⁹. Era o posibilitate aproape unică atât pentru sportivi, dar mai ales pentru organizatori și județ de a se afirma public la nivel național. De altfel, unul dintre aspectele extrem de apreciate ale sistemului sportiv comunist în general și ale Daciadei în particular a fost reprezentat de modul în care erau organizate competițiile. Existau o stabilitate și o predictibilitate în sensul pozitiv din partea autorităților sportive, care duceau la un calendar sportiv coerent și care acopereau foarte bine toate sporturile și etapele de vârstă.

Totodată, faptul că întrecerile Daciadei erau organizate pe mai multe etape oferea antrenorilor mai multe șanse de a observa și de a depista noi sportivi pentru activitatea de performanță. De asemenea, antrenorii aveau posibilitatea de a analiza parcursul acestor sportivi amatori pe durata etapelor locale, județene, regionale ori naționale. De foarte multe ori antrenorii cluburilor sportive din județ făceau deplasarea împreună cu sportivii amatori în diferitele locuri din țară unde aveau loc finale pe țară. Prezența lor în cadrul acestor delegații era justificată oficial doar de activitatea de observare a sportivilor, însă neoficial se pare că existau și situații în care antrenorii ofereau sfaturi și îi susțineau pe sportivii participanți, deși aceștia erau concurenți în întrecerile de masă și în mod normal nu le-ar fi fost permisă o astfel de consiliere.

Un astfel de caz este cel reprezentat de către antrenorul Gheorghe Gorjeanu, care afirmă că a câștigat medalia de argint în cadrul etapei finale a Daciadei cu sportivul Piluță Constantin, în cadrul concursului de trântă, varianta pentru sportul de masă a luptelor³⁰. De asemenea, el confirmă faptul că, deși la sportul de masă nu existau antrenori, sportivii fiind pregătiți doar de către profesorii de educație fizică, antrenorii prezenți în delegații le ofereau sfaturi și indicații luptătorilor. Acest aspect este demonstrat și de atitudinea acestuia referitor la medalia obținută, practic el se comportă ca și cum parțial ar fi meritul său, iar la întrebarea: „Care au fost cele mai bune rezultate pe care le-ați obținut în cadrul Daciadei?” a răspuns direct: „Am medalia de argint la campionatele naționale, de la Tulcea, cu sportivul Piluță Constantin”.

Această situație nu este confirmată și de către atleta Viorica Ghican, care descria participarea sportivilor la etapele de masă ca fiind o participare în „forma nativă, adică așa cum erai lăsat de la Dumnezeu, adică nelucrat, nepregătit de un antrenor, doar ce făceam la ora de educație fizică cu profesorul”³¹. Abia după această etapă sportivii ajungeau să beneficieze de serviciile antrenorilor, odată cu trecerea către sportul de performanță.

²⁹ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Ion Bură, 12 august 2015.

³⁰ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Gheorghe Gorjeanu, 10 august 2015.

³¹ Bogdan-Mădălin Rentea interviu cu Viorica Ghican, 12 august 2015.

Din discursul general al intervievaților s-a putut observa faptul că, din punctul lor de vedere, principal rol al Daciadei era acela de a lărgi baza de selecție pentru sportul de performanță, iar ca obiectiv adiacent exista și funcția de relaxare și divertisment pentru populație. Pe lângă aceste obiective, din interviuri aproape că a lipsit unul dintre obiectivele centrale ale competiției conform regulamentului de funcționare, acela de a promova educația fizică și sportul în rândul maselor în vederea consolidării condiției fizice și sănătății oamenilor. Exceptând discursul antrenorului Ion Bură, care face tangențial legătura între sport și sănătate, acest element nu se afla în centru peisajului sportiv. Toate acestea conduc către ideea că adevăratul și principalul rol al sportului de masă în cadrul sistemului sportiv comunist era reprezentat de descoperirea de noi talente care în cele din urmă să contribuie la dezvoltarea sportului de performanță prin sporirea numărului de medalii pe plan internațional. Această afirmație este susținută de către discuțiile pe care le-am avut și care reflectă într-o oarecare măsură imaginea oamenilor de sport asupra competiției, reprezentare pe care și-au creat-o pe baza experiențelor personale trăite. Totodată, la dezvoltarea acesteia a contribuit și regimul comunist care avea nevoie în primul rând de rezultate rapide și tangibile ale succesului competiției, astfel că era accentuată componenta sportivă în detrimentul celei practice și utilitare. Cu toate acestea, faptul că se pune accentul mai mult pe partea sportivă, nu înseamnă că nu au existat și beneficii directe pentru îmbunătățirea sănătății persoanelor implicate. Dacă doar o mică parte dintre cifrele oficiale raportate a participat la etapele de masă, acest lucru a reprezentat un progres. Dar, din păcate, nu există cifre care să lege direct Daciada și evoluția stării de sănătate a românilor pentru perioada 1977 – 1989.

Dacă regimul comunist vedea Daciada ca principalul izvor de talente pentru sportul de performanță, ar trebui discutat modul în care acesta înțelegea să susțină financiar sistemul sportiv, în special prin investiții în baza materială și prin crearea condițiilor necesare pentru îndeplinirea obiectivelor de performanță impuse. Impresia generală a celor intervievați referitor la acest subiect a gravitat în jurul lipsurilor și condițiilor precare pe care trebuiau să le îndure atât sportivii amatori, cât și cei de performanță. Totodată, sunt confirmate exemplele din presa de specialitate conform cărora sportivii contribuiau la întreținerea bazei materiale prin muncă patriotică. Trebuiau să o facă dacă doreau anumite condiții minime pentru a putea să se antreneze și pentru a nu-și periclita sănătatea. Dacă în general majoritatea aspectelor mișcării sportive erau mai bune în perioada comunistă decât în prezent, baza materială nu se număra printre acestea, dar sportivii și antrenorii trebuiau să se descurce cu ceea ce exista.

În aceeași ordine de idei, regimul încerca să obțină maximul posibil din mișcarea sportivă cu investiții minime în baza materială. Majoritatea resurselor erau în general alocate tot către zonele care își dovediseră eficiența și productivitatea sportivă, autoritățile preferând să investească în aceste sectoare în defavoarea susținerii ridicării altor regiuni. Acest principiu pare a fi cătuși de puțin comunist și mai mult unul capitalist și este confirmat de afirmațiile lui Dumitru Secotă care, ajuns președintele C.J.E.F.S. Gorj, găsisse județul pe ultimele locuri ale clasamentelor sportive naționale. Se pare că acesta, după ce a făcut autocritica de rigoare C.J.E.F.S.,

a semnalat și acest aspect, al subfinanțării sportului în anumite județe lipsite de tradiție sportivă. De asemenea, tot conform lui Secotă, deși categoria de investiții în care intra și sportul era blocată la nivel național, se reușea realizarea anumitor proiecte de infrastructură, dar cu finanțare de la diversele instituții locale și județene, prin catalogarea acestora ca lucrări de reparații curente și capitale, practic încălcându-se legea.

Chiar și în situația în care cerințele sistemului erau exagerate pentru condițiile create, impresia generală a participanților merge către regretarea dispariției acestei competiții care oferea o oarecare stabilitate și ajuta foarte mult sportul de performanță prin existența unei baze de selecții incomparabil mai mari decât astăzi. Tendința interlocutorilor pe parcursul discuțiilor a fost ca să compare activitatea din trecut cu cea de astăzi, iar la întrebarea referitoare la utilitatea unei competiții similare astăzi răspunsul a fost fără echivoc da. Ba mai mult, au fost aduse în discuție competiții ori inițiative care ar putea juca un rol asemănător la nivel național pentru anumite sporturi, însă nu este vorba despre ceva concret care să aibă o arie de acoperire sportivă atât de mare.

Scopul acestui articol a fost acela de a prezenta imaginea Daciadei proiectată în prezent prin intermediul unor participanți direcți cu roluri diferite la acel moment. Cu toate acestea, nu pot avea pretenția că acest aspect este acoperit în totalitate, fiind necesar un studiu mult mai aprofundat și mai extins care să cuprindă, pe lângă date calitative, și informații cantitative. De asemenea, aria geografică acoperită a fost relativ restrânsă, fiind limitată în special la județele Gorj, Dolj și Olt. Chiar și cu aceste limitări, consider că am reușit să creionez o imagine de ansamblu a modului în care era văzută competiția în epocă, sau cel puțin a felului în care este rememorată astăzi.

Printre elementele care ar trebui subliniate cred că trebuie avut în vedere faptul că în dese rânduri discursul intervievaților referitor la Daciadă aluneca foarte ușor către o discuție despre sistemul sportiv din acea vreme, de multe ori cu importante accente nostalgice. Această formă de nostalgie după epoca comunistă nu este ceva nou pentru societatea românească contemporană, dar în mod cert are o mai bună explicație decât în alte sectoare. Pe lângă ideea clasică a nostalgiei după timpul trecut, după tinerețea pierdută, consider că rezultatele pozitive obținute în acea perioadă, comparate cu declinul sistemului sportiv, cu rezultatele internaționale din ce în ce mai slabe și cu pierderea unui anumit statut social semiprivilegiat pentru unii sportivi, pot reprezenta cauzele acestei atitudini. Chiar dacă dificultăți existau și în acea perioadă, acestea par a fi trecute mult mai ușor cu vederea decât cele de astăzi, iar respondenții nu par a le acorda o importanță foarte mare.

În acest studiu am prezentat competiția dintr-un punct de vedere periferic, în care accentul a căzut pe reflectarea competiției prin intermediul principalilor factori direct implicați la nivel local și județean. Prin aceste discuții purtate am putut observa faptul că Daciada a fost și este privită ca o competiție adresată în special sportului de masă, de cele mai multe ori sportul de performanță fiind privit ca pe un lucru cu totul distinct. Daciada reprezenta o rampă de lansare pentru mulți tineri către sportul de performanță și către depășirea propriei condiții sociale și materiale. Cel mai important

aspect pe care interlocutorii l-au semnalat a fost tocmai rolul pe care competiția îl juca în procesul de depistare și selecție al participanților pentru sportul de performanță, conform acestora fiind principala formă de recrutare.

Imaginea bună de care se bucură Daciada în prezent în rândul foștilor participanți este confirmată și de declarații ale unor înalți oficiali români și de unele acțiuni ale anumitor foruri sportive prin care este readusă în spațiul public competiția. Aceste acțiuni, precum și atitudinea unora dintre cei intervievați, au ca punct comun discuțiile referitoare la numele competiției care, conform lui Octavian Belu³² a dispărut din cauza numelui pe care îl purta, un nume poate prea politizat și legat de regimul comunist. Discuțiile de astăzi pleacă de la ideea unei competiții asemănătoare, dar care să nu se numească neapărat Daciada, existând încă teama că ar putea fi respinsă de către societate tocmai din cauza numelui. Totodată, trebuie avut în vedere faptul că o nouă Daciadă ar fi imposibilă tocmai din cauza elementelor ideologice și propagandistice pe care le conținea. Se poate vorbi despre o competiție care să conțină o puternică componentă de masă și consider că atât persoanele intervievate, cât și proiectele apărute în ultimii ani au în vedere acest fapt, dar atunci când fac comparații cu Daciada se omite acest aspect.

³² <http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2007-01-05/instalat-ieri-in-fruntea-ans-bellu-afirma-transant-sportul-romanesc-merita-un-minister.html> - ultima accesare 08.09.2015.